

Hus av vedkubb i Västerhaninge

Jakobsdal, Nödesta 1:7, efter Lugnetvägen. Det är en viss namnförbistring på denna fastighet, kallas ibland Ådala i äldre handlingar. Troligen byggs det på 1850-talet av Anders Edvard Månsson, han kallas "nybyggare" i husförhörslängden. Huset är tillbyggt i omgångar men den ursprungliga delen mot vägen är uppfört av kubbar.

Att bygga hus av sågade vedkubbar och foga med lera och halm eller murbruk var en teknik som användes från 1840-talet. Det talas till och med om att man använde dynga från fähuset för fogning. Tekniken kommer säkert från mycket äldre tid men detta har inte kunnat dokumenterats.

De allra flesta kubbhusen i landet byggdes mellan 1870 och 1900.

Det finns delar av kubbhus kvar i vår trakt. Vid en inventering 2008 med Länsstyrelsens expert och Gillet besöktes några av dessa, bl.a. Jakobsdal i Lugnet som då ägdes av vår medlem Urban Sondell. Man kunde med säkerhet konstatera att den ursprungliga delen var byggd med denna teknik.

Ett annat hus som enligt Bengt Fagerström från Länsstyrelsen är uppfört med

kubbar är det mycket vackra fd Apoteket i Östnora, numera kallat Alphyddan. Det fanns dock inte 2008 möjlighet att få detta bekräftat men detta har senare skett.

Alphyddan, Östnora 2:7, var traktens apotek till början av 1900-talet. Uppfördes på 1870-talet.

Vid ett besök hos en fastighetsägare i Vreta i ett utpekad kubbus blev experten och redaktören bryskt avvisade. Ägaren upplevde tydligen byggmetoden som nedsättande och ville inte få det bekräftat.

Numera försvunna byggnader av kubb var ex.vis mjölnarbostaden i Håga och det lilla ursprungliga huset på småbruket Ribbyberg. Detta hus kallades f.ö. i folkmun för "Knubbstugan".

Bostadshuset på småbruket Ribbyberg efter Nynäsvägen byggdes som statarbostad till Ribby och kallades inledningsvis "Nybygget"

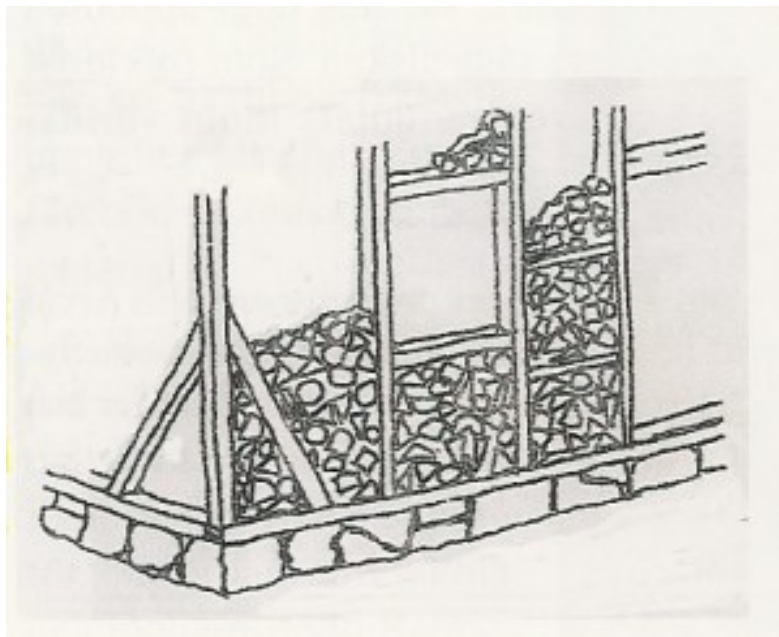
Bengt Fagerström skriver i en artikel för tidningen Ledungen 2008 bl.a. :

Bengt Fagerström som hade Länsstyrelsens uppdrag att inventera och dokumentera kubbhusen i länet.

Här vid besöket i Västerhaninge 2008.

En kubbkonstruktion kan närmast beskrivas som en vedtrave med murbruk mellan varje varv, lagd så att kubbens längd ger väggens tjocklek. Denna kan vara 15 till 50 centimeter, allt i ett ramverk, se skiss. Vedkubben kan vara rund, grovt eller fint kluven och av olika träslag. Tall- och granved är vanligast men lövved liksom blandved kan förekomma, även så återvunnet virke.

En princip för konstruktiv bärning i kubbhus. En bärande träkonstruktion och murad kubb som fyllning i väggfälten. Stolparna är fästa i en syll som vilar på husets grund. Ett alternativ är en konstruktion med hörn och öppningar lagda i förband. Den kan muras på en kraftig, underifrån fuktisolerad syll eller direkt på exempelvis en lagd stengrund.

Vid murning användes lerbruk med tillsatser såsom sågspån och växtfibrer. Grunden måste vara mycket stabil. Kubbhusen är lerklinade eller panelade. En del kalkputsade och avfärgade.

Materialet var billigt, tekniken arbetskrävande men enkel. Det var därför säkerligen torpare - med tillgång till fri lera och ved - byggde de första husen. Brist på timmer och höga transportkostnader gjorde att även större hus började

byggas. Kubbhus har samma typer av planlösning, fasad och detaljer som andra hus från respektive tidsperiod och geografiskt område. Därför är de svåra att känna igen, som framgår av bilderna.

Lera och trä ger goda egenskaper för lagring och reglering av värme och fukt, vilket ger låg energiåtgång, behaglig inomhustemperatur och är brandhämmande.

Kubbhusen var vanliga i Skandinavien och Nordamerika 1870 till 1920 och är kända i flera länder i Europa. I Sverige finns nu 74 kända hus byggda med kubbteknik men det har funnits flera hundra, bl a ca 40 i Sundbyberg. De flesta nu bevarade, 26 stycken, finns i Stockholms län som bostadshus. I Värmland främst som fähus.

År 1875 experimenterade arkitekten Törnqvist med ett kubbhus på "Klippan" i Nacka. Tekniken är en del av vår byggnadstradition. I Norge finns ca 800 hus, men det kan ha funnits flera tusen.

Många av de kvarstående bostadshusen i kubbteknik är, trots en ålder på 100 år eller mer, fortfarande i praktisk användning som bostäder. Ett bevis om något att tekniken fortfarande bör kunna användas. Varför inte prova med en friggebod eller bastu? Lera finns att köpa i säck.

Kändisar har bott/bor i kubbhus. Elsa Beskow bodde i ett "knubbhus" på Husarö när hon skrev "Puttes äventyr i blåbärsskogen."

Länkar för vidare info om kubbhus:

[Bengt Fagerströms hemsida](#)

Kubbhus.se

Materialet var billigt, tekniken arbetskrävande men enkel. Det var därför säkerligen torpare - med tillgång till fri lera och ved - byggde de första husen. Brist på timmer och höga transportkostnader gjorde att även större hus började byggas. Kubbhus har samma typer av planlösning, fasad och detaljer som andra hus från respektive tidsperiod och geografiskt område. Därför är de svåra att känna igen, som framgår av bilderna.

Lera och trä ger goda egenskaper för lagring och reglering av värme och fukt, vilket ger låg energiåtgång, behaglig inomhustemperatur och är brandhämmande.

Kubbbhusen var vanliga i Skandinavien och Nordamerika 1870 till 1920 och är kända i flera länder i Europa. I Sverige finns nu 74 kända hus byggda med kubbbteknik men det har funnits flera hundra, bl a ca 40 i Sundbyberg. De flesta nu bevarade, 26 stycken, finns i Stockholms län som bostadshus.

I Värmland främst som fähus.

År 1875 experimenterade arkitekten Törnqvist med ett kubbbhus på "Klippan" i Nacka. Tekniken är en del av vår byggnadstradition. I Norge finns ca 800 hus, men det kan ha funnits flera tusen.

Många av de kvarstående bostadshusen i kubbbteknik är, trots en ålder på 100 år eller mer, fortfarande i praktisk användning som bostäder. Ett bevis om något att tekniken fortfarande bör kunna användas. Varför inte prova med en friggebod eller bastu? Lera finns att köpa i säck.

Kändisar har bott/bor i kubbbhus. Elsa Beskow bodde i ett "knubbhus" på Husarö när hon skrev "Puttes äventyr i blåbärsskogen."